

Charles Simic o Aleksandru Ristoviću

Jaz sem vrag, ki se igra z miško.
Aleksandar Ristović

Občasno naletiš na pesnika, ki te zadene s svojo popolno originalnostjo. Prebereš nekaj pesmi in si očaran od nenavadnosti njihove vizije, a hkrati tudi prepričan o njihovi avtentičnosti. Takoj ugotoviš, da ne boš ničesar gledal na enak način, kot si gledal prej. Od tistega trenutka dalje je drug par oči spretno pridružen tvojim lastnim.

Tak učinek je imela name poezija Aleksandra Ristovića. Ko sem leta 1982 v Beogradu prvič prebral njegove pesmi, sem bil zaprepaden. "Kdo je ta človek?" sem spraševal in spraševal, s čimer sem mislil: "Kako je prišel na idejo, da piše tako, kot piše?" Nihče mi ni znal odgovoriti. Književniki, ki sem jim pokazal njegove pesmi, so bili prav tako zmedeni kot jaz. Čeprav je Ristović objavil kar nekaj knjig poezije in prejel tri pomembne literarne nagrade, je bil v Jugoslaviji še naprej po krivici zapostavljen. Pisatelji in pesniki so čredne živali in on, vsaj tako je videti, ni imel običajnega ovčjega nagona. Preprosto ni pripadal nobenemu literarnemu gibanju ali kliku.

Ristović se je rodil leta 1933 v Čačku, precej velikem mestu kakih sto šestdeset kilometrov južno od Beograda. Potem ko je na beograjski univerzi diplomiral iz književnosti, je precej dolgo poučeval srbski jezik in književnost na gimnaziji v svojem rodnem kraju. Pozneje, vse do smrti leta 1994, je delal kot urednik za otroško literaturo pri veliki beograjski založbi. Poleg sedemnajstih knjig poezije je objavil tudi sanjsko knjigo, knjigo prevodov iz francoske poezije in nekaj knjig krajših esejev.

Sveda nam njegova poezija o njem pove precej več kot ti podatki. Ristović je tako zelo doma v ruralni Srbiji, kot je Robert Frost doma na deželi v Novi Angliji. Intimno pozna ljudi iz teh krajev in ve, kako razmišljajo, a kljub temu je njegov način pisanja o tem svetu zelo nenavaden. Ko ga bereš, nekako ne veš, ali se dogodki, ki jih opisuje, odvijajo v 20. stoletju ali v nekih

zgodnejših časih. Njegove pesmi me spominjajo na srednjeveške rezbarije, ki upodabljajo pregovore o nevarnostih in zadovoljstvih sedmih smrtnih grehov. Kar je skupnega anonimnemu rezbarju in Ristoviću, je ljubezen do groteske. Moški, ženske, otroci, živali, vrag in celo sam Bog imajo identitete, ki so v nekakšnem toku; v enem samem hipu se lahko spremenijo v svoje nasprotje. Podobni so tistim mitičnim bitjem, ki so napol ljudje, napol živali. Posamični deli se med sabo prerekajo ali pa zganjajo hudiča in se veselijo.

Vsa velika poezija je nekakšna kontemplacija maloštevilnih bistvenih podob. Ristović ima svoje mesarje, prašiče, svoj kozarec vina in druge podobe, h katerim se vrača. Vseskozi ga obsedajo. Mu sitnarijo. Podobe so zahtevnejše od idej. So kot sanje, ki jih venomer sanjamo. Tišina, ki jo širijo okrog sebe, vabi k dialogu. Pesnik je kot človek, ki sam sedi v kinu, se pritožuje nad kinooperaterjem in odgovarja nememu filmu, ki se predvaja na platnu. V nekem eseju Ristović hvali Homerja kot idealnega pesnika, ki se lahko enako večše pogovarja z bogovi in smrtniki.

V teh pesmih je veliko nasilja in trpljenja. Svetu vlada zlo. Dobro je šibko, od njega nam je ostalo le nekaj osamljenih trenutkov prijaznosti in lepote. Mnogo pesnikov iz 20. stoletja je verjelo v angele, a Ristović je verjetno edini, ki verjame v hudiča. Ko se najmanj nadejamo, se lahko zgodi, da iz naših ust skoči kak demon. Po Ristoviću se vedno opotekamo med dobrim in zlom, med snovjo in duhom, in to se mu zdi precej smešno. "Smisel smešnega je resnični smisel tragičnega," pravi Russell Edson, in to v veliki meri zajame tudi Ristovićev pogled na stvari.

Nista samo v delih slikarjev, kot sta Vermeer in El Greco, luč in tema režiserja dogajanja v metafizičnih misterijih. Navzoča sta lahko tudi v pesmih. Takšno luč bi v naravi zaman iskali, in kar vidimo pri teh slikarjih in pri pesnikih, kakršen je Ristović, bi bilo lahko žarenje te notranje luči, iste luči, ki napravi naše sanje ponoči vidne. Le kako drugače bi lahko razložili paradoksalno kvaliteto teh pesmi? So hkrati čiste in zagonetne, preplavljene z lučjo in počeckane s sencami.

Ristović je pisal dolge pesmi, poetične sekvence, avtobiografske pripovedi v verzih, kratke pesmi in pesmi v prozi. Njegova tematika ni obsežna. Je hkrati usmerjen v en sam cilj in neskončno inventiven. Lahko daje vtis, da je nekako primitiven, a njegovi eseji ga prikazujejo kot zelo sofisticiranega bralca književnosti. Dobro pozna ameriške, francoske in angleške pesnike. "Ni pesnik tisti, ki napravi svet okrog sebe poetičen," nekje zapiše Ristović, "ampak je svet, ki ga obkroža, tisti, ki ga napravi za pesnika." To pa naredi v dobro poezije in tega, za kar si je vedno prizadevala: da bi dala resničnost tako stvarnem sveta kot tudi naši minljivi prisotnosti med njimi.

Prevedel Uroš Zupan